

Autor Convidat

UN SECRET MOLT BEN GUARDAT. EL FÒRCEPS DELS CHAMBERLEN

Xavier IGLESIAS i GUIU⁽¹⁾; Montserrat IGLESIAS i DURAN⁽²⁾

⁽¹⁾ Catedràtic jubilat d'Obstetrícia i Ginecologia de la Facultat de Medicina de la Universitat de Barcelona:

⁽²⁾ Professora Titular jubilada de Biologia Cel·lular de la Facultat de Medicina de Lleida

És difícil de creure que l'instrument que va transformar la pràctica de l'Obstetrícia fos un secret, gelosament custodiat pels seus inventors, que es va allargar durant un segle i mig. Ens referim al fòrceps obstètric, creat pels membres de la família Chamberlen al segle XVI.

Durant els segles XVI i XVII, parir, podia ser molt perillós per una dona. Se sap que a Anglaterra, 15 dones i al voltant de 100 nens morien per cada 1.000 parts. No es practicaven cesàries. La mort causada per aquesta operació era quasi segura, tant per la mare com pel fill, per tant, l'única opció era tenir l'infant per via vaginal. Si la Llevadora no se'n sortia, es cridava a un cirurgià-barber que, mitjançant garfis, buidava la matriu. El resultat era sempre la mort del nadó i l'hemorràgia i la infecció acabaven, moltes vegades, amb la vida de la mare.

El primer representant de la nostra saga és el metge hugonot (nom que rebien els protestants francesos) William Chamberlen. Establert a Paris, Chamberlen era un metge respectat. Estava casat amb Genevieve Vingnon i tenien tres fills. Ens trobem a la França de mitjans del segle XVI, governada pel monarca catòlic Enric II. Són temps convulsos pel que fa a la religió. L'any 1517 Martí Luter publica les seves 95 famoses tesis, obrint pas a les reformes protestants. L'any 1536, el teòleg francès Joan Calvin rebutja l'autoritat del Papa i predica la doctrina de la predestinació. Els Hugonots són ferotgement perseguits a França, sota el govern de Caterina de Mèdici (vídua d'Enric II), no pot evitar la guerra entre hugonots i catòlics.

Entre 1558 i 1603, molts hugonots van creuar el canal de la Mànega per instal·lar-se a l'Anglaterra d'Isabel I. Alguns d'ells es quedaren a Southampton, port d'entrada d'aquell país. William Chamberlen, Genevieve (embarassada de vuit mesos) i els seus fills, van fer-ho el dia 1 de Juliol de 1569.

Tres anys després de la seva arribada, al febrer de 1572, va néixer l'últim fill de Genevieve i William. Va ser batejat amb el nom de Peter, curiosament, el ma-

teix nom que tenia el seu germà dotze anys més gran. Així doncs, ens trobem amb dos Peter Chamberlen: el gran, nascut a Paris, Peter "the Elder" i el jove, nascut a Southampton, Peter "the Younger" (Taula I).

L'any 1588, l'Armada Invencible arriba al Canal de la Mànega i la localitat de Southampton es converteix en el port d'entrada pel subministrament de material pels vaixells anglesos. És un camp de pràctiques ideal pels Chamberlen. Tracten mariners malalts i ferits, molts dels quals necessiten amputacions. Peter el Gran té 28 anys i el seu germà, Peter el Jove, 16.

Peter el Jove, no és l'hereu. Per això, l'any 1594, decideix anar-se'n a treballar a Londres, aleshores, una ciutat d'uns 200.000 habitants. No tenia títol universitari. Per aquesta raó, opta per entrar al gremi del cirurgians-barbers anomenat Barber-Surgeons Company. Gràcies a l'experiència (familiar i de guerra) adquirida al costat del seu pare i del seu germà, passa l'examen i ingressa al gremi.

Al capdamunt de la jerarquia mèdica de Londres hi havia el Royal College of Physicians fundat pel rei Enric VIII; els seus membres, rebien el tractament de "Doctors", mentre que els cirurgians-barbers eren només "Misters".

Els Chamberlen s'havien dedicat bàsicament a l'obstetrícia. Com que no s'havien graduat a cap universitat anglesa, no tenien possibilitat d'entrar al Royal College of Physicians. Conscients que havien de pal·liar aquella mancança, Peter el gran i el seu pare William, van decidir que calia fer alguna cosa que els donés prestigi i els catapultés al nivell màxim de la medicina anglesa. Se'ls va acudir de buscar algun sistema per solucionar les dificultats ocasionades pel part estacionat (part aturat que no progressa). Aquest tipus de part, acabava sempre amb la mort de l'infant i moltes vegades, amb la de la mare. Es van posar a treballar en el disseny d'un aparell que aplicés una tracció en el cap del fetus, ajudant-lo a sortir pel canal del part, sense trauma per ell ni per la mare. Van començar a fer

proves amb una mitja per simular el canal del part i una fruita per simular el cap del fetus. Sembla que la fruita escollida, d'entre diverses candidates, fou la pera. Segurament les taronges eren molt escasses o inexistents a Londres en aquella època i la poma tenia una pell massa dura. Es tractava d'avaluar els danys que podien causar dues culleres metàl·liques (de la cuina) capturant la pera i ajudant-la a sortir de la mitja. L'objectiu era fer-ho sense provocar cap dany. Peter, que feia temps que mesurava el cap dels nounats amb un cordill, havia establert el diàmetre cefàlic en unes 4 polzades (inches).

Pare i fill van dirigir-se a un ferrer i basant-se en tota la informació de que disposaven van explicar-li amb detall com havia de ser l'aparell que volien. Poc temps després, ja el tenien. No era gaire diferent del que utilitzem actualment: dues culleres articulades pel mig, en forma de tisora,, la part de dalt fent la curvatura del cap i la part de baix amb uns mànecs per fer tracció. Li pagaren tres xílings per la feina. Tot això passava l'any 1595 a Southampton.

Al cap d'un temps va córrer per tot Londres la veu que els Chamberlen solucionaven els parts complicats que les Llevadores no podien resoldre. Van adquirir tanta fama que l'any 1604, Peter el Gran fou anomenat metge del rei Jaume d'Anglaterra i d'Escòcia. Tanta és la relació que fins i tot atén alguns parts de la reina Anna.

Curiosament, els Chamberlen, en comptes d'exposar el seu invent i vendre'l, van decidir mantenir-lo en secret. Van fer construir una caixa de fusta on transportaven l'instrument sempre que se'ls requeria per assistir un part complicat. Aquesta caixa, només s'obria dins la cambra on la dona donava a llum però prèviament, tothom, inclosa la llevadora, havia de sortir. S'especula que la raó per la qual no van donar a conèixer l'invent fou que si ho feien, l'havien d'enregistrar. El temps que duraria la marca registrada seria només de 14 anys, mentre que si mantenien el silenci, el prestigi de la família podia durar molt més. I així va ser, perquè el misteri dels Chamberlen, va persistir al llarg de cinc generacions.

L'any 1596 mor el patriarca de la família, William Chamberlen. Un any després, Peter el Gran decideix anar-se'n a viure a Londres amb el seu germà Peter el Jove per formar un bon equip d'obstetres. Avalat pel seu prestigi a Southampton i amb l'ajut del seu germà petit, Peter el Gran, entra sense problemes a la Barber-Surgeons Company. El fòrceps, continua sent un enigma. Per donar la sensació que l'aparell és molt gran i

així reforçar la llegenda, fan construir una caixa de fusta més llarga del que cal per amagar-hi l'instrument. És tan grossa que es necessiten dues persones per manejar-la.

L'any 1601 neix el tercer Peter de la família, fill de Peter el Jove. Pare i oncle, es bolquen en l'educació del nou membre de la saga. En aquest punt però, les coses es comencen a tòrcer. Peter el jove té cada cop més clientela però comença a faltar a les sessions regulars del Barber-Surgeons Company, cosa per la qual és amonestat. També és denunciat per altres metges al Royal College of Physicians per receptar remeis, cosa que no li és permesa. El seu germà gran, també té problemes. Se l'acusa de " praxis medica il·legítima et mala ". No és difícil d'imaginar que alguns membres del College tinguessin enveja dels germans; cada vegada treballaven més, gaudien de més prestigi i la seva relació amb la casa reial es feia més i més estreta. Així les coses, l'any 1612, Peter el Gran és jutjat i empresonat. El tanquen a la presó de Newgate (Figura 1). Com que té diners, suborna un dels carcellers per tal de fer-se l'estada una mica més agradable.

La reina Anna s'enutja enormement quan sap que el seu metge és a la presó i crida l'Arquebisbe de Canterbury perquè l'ajudi a treure'l. La intercessió fa efecte i després que la reina pagui una multa, Peter el Gran és alliberat. Un cop fora de Newgate, visita la reina per agrair-li el seu ajut.

Sembla però, que els germans Chamberlen no es cansaven de ficar-se en embolics i van iniciar un nou conflicte, aquest cop, amb les llevadores. L'any 1614, amb la intenció d'eleva el nivell professional de les llevadores angleses van començar a organitzar unes reunions mensuals a casa de Peter el Jove. Eren trobades que duraven tot el dia i s'acabaven al tard amb un sopar a la mateixa casa preparat per la dona de l'amfitrió, Sara. D'aquestes reunions va sorgir una proposta dels Chamberlen per crear una associació que presidida per ells havia d'agrupar les llevadores. Aquesta proposta va ser totalment rebutjada pel Royal College of Physicians.

Mentrestant, el fill d'en Peter el jove, conegut com Doctor Peter III anava fent carrera, convertint-se en el primer membre de la saga Chamberlen que deixava enrere el gremi de Barbers-Cirurgians. Es va graduar com a Doctor en Medicina a Pàdua (1619), a Oxford (1620) i a Cambridge (1621). Finalment, l'any 1626 va entrar com a membre del Royal College of Physicians, la fita que tant havien desitjat els seus antecessors. Tres set-

manes després, enterraven el seu pare, Peter el Jove. Finalment, l'any 1628 Peter III va ser ascendit a Fellow en el mateix Royal College of Physicians, cosa que el va catapultar a un estatus social immillorable.

L'any 1625 el rei Jaume va morir i el seu fill Carles va pujar al tron. Es va casar amb Henrietta Maria, una princesa francesa de 14 anys. Van tenir un fill, també anomenat Carles. El part va ser assistit pel Dr Peter III amb presència del seu oncle, Peter el Gran. Aquest és el moment en què es passa la torxa de metge reial al Dr. Peter III, títol que s'oficialitzà l'any 1632. Mentrestant, l'any 1629 s'havia casat amb Jane Myddleton. D'aquesta unió, naixeria Hugh Chamberlen Senior (1630).

La fama del Dr. Peter III arribà fins a Rússia, el Czar el reclama com a metge personal i li escriu una carta al rei Carles demanant-li que el deixi anar a Moscou. El rei, molt cortesment, li diu que això no és possible, perquè ell el necessita a Londres i li fa una suggerència. Diu que s'ha enterat que hi ha un metge rus que ha retornat a Moscou i que és una meravella i per tant li recomana que se'l quedi a Moscou.

L'any 1637 decideix comprar una casa al camp. La troba a Maldon, al comtat d'Essex, a unes 45 milles de Londres. La casa, que té 24 habitacions, està situada al poblet de Woodham Mortimer, a unes tres milles del centre de Maldon. La llarga distància (tot un dia de viatge) fa que malgrat el magnífic carruatge, tirat per cavalls de la seva propietat, la seva presència a Londres sigui més limitada.

Venen temps de guerra. L'any 1640 Carles I demanava diners al Parlament per tal de consolidar un lideratge entre el mateix parlament i la seva figura de monarca. Oliver Cromwell però, és revolta en nom del parlament, contra el rei. El rei és capturat i executat el gener de 1649. Aquests fets provoquen la pèrdua del suport de la monarquia a la família Chamberlen. Tanmateix, després de la mort de Cromwell (1658), es re-instaura la monarquia (1660) amb l'arribada a Londres del rei Carles II. Aquest havia nascut amb l'ajut dels Chamberlen. Així doncs, el Dr. Peter és nomenat altre cop metge de la Cort. El seu fill Hugh es va fent gran i amb el seu casament l'any 1663 i el posterior naixement de Hugh Junior, s'iniciarà una nova generació de Chamberlens.

Durant aquesta època, Londres és durament colpejada per dos fets infortunats: la pesta (1665) i l'incendi de 1666.

La primera víctima del que s'anomenà la Gran Plaga fou Margaret Porteous. L'Abril de 1665 va començar a tenir marejos, febre alta i vòmits. Dos dies més tard moria a Londres. A partir d'aquí, la malaltia es va estendre d'una manera dramàtica. A més dels símptomes citats anteriorment, les víctimes presentaven un rash i uns bonys denominats bubons. La malaltia solia ser fatal. El Dr Hugh envia la seva dona Dorothy i el seu fill Hugh júnior a casa dels seus pares a Woodham Mortimer Hall mentre ell es dedica a visitar i tenir cura de la gent apestada.

Les autoritats, atribuïen la causa del desastre a gossos i gats. En van fer matar uns 30.000, agreujant encara més el problema ja que eliminaven els enemics naturals de les rates, les verdaderes responsables de la malaltia. Es creu que la pesta va matar unes 70.000 persones.

Pel que respecta al foc, Hugh va tenir sort. Casa seva no es va veure afectada tot i que bona part de Londres va resultar destruïda, inclosa la catedral de Saint Paul. A diferència dels seus antecessors, Hugh Chamberlen volia canviar d'estratègia i estava del tot disposat a vendre el secret de la família tan gelosament guardat fins el moment.

Hugh, coneixia l'existència de l'obstetra reial francès, el Dr. Jules Clement. A més de la reina, Clement havia assistit també la marquesa de Montespan (una amistançada de Lluís XIV), la reina d'Espanya, altres princeses i diverses dones de la família reial francesa. Hugh va escriure al Dr. Clement per proposar-li una demostració del seu instrument i li va oferir la possibilitat de comprar-lo per unes 20.000 corones. El Dr. Clement no va acceptar l'oferta, però va traslladar-la al Dr. François Mauriçeau (Figura 2), l'obstetra més important al Paris d'aquell temps. Mauriçeau va accedir a conèixer l'invent i provar-lo.

A l'agost del 1670, Hugh Chamberlen arriba a París. Es dirigeix cap a l'Illa de France situada al mig del Sena on, a tocar de la catedral de Notre Dame s'hi troba l'edifici de l'Hôtel de Dieu (Figura 3). Dins d'aquest hospital hi ha la sala de St. Josep, de malalties de la dona i pacients obstètriques. Hugh queda impressionat per aquella sala. Tot i tenir 1000 llits, l'hospital conté el triple de pacients ocupant els llits de tres en tres, dos disposats longitudinalment i un altre travessat als peus del llit.

Mauriçeau l'esperava amb una partera amb un part estacionat. Val a dir que es tractava d'una dona amb raquitisme intens i una pelvis deformada. La dona portava

hores amb el part aturat. Mauriçeau li diu a Chamberlen que aquesta és la pacient per fer la prova. Chamberlen respon que només necessitarà uns vuit minuts i que ningú pot entrar a la cambra tret d'ell. Malauradament, el resultat va ser desastrós. Després de tres hores, el fetus nasqué mort i la mare també morí. Aquí es va acabar l'intent de venda de l'instrument i Chamberlen va haver de tornar-se'n a Londres amb el cap cot.

Mauriçeau va fer l'autòpsia de la dona que va mostrar grans laceracions dels genitals i de la matriu. La conclusió fou que la dona havia mort a causa d'una infecció i d'una hemorràgia interna massiva. Hugh Chamberlen, però, no se'n torna cap a casa amb les mans buides; Mauriçeau li ha encomanat de traduir el seu llibre "*Traité des maladies des femmes grosses et de celles qui sont accouchés*". Hugh publica aquesta traducció l'any 1672 amb el títol "*The Accomplish't Midwife*". En el pròleg Hugh aprofita per fer referència al secret familiar sense parlar de manera explícita del fòrceps: "*El meu pare, germans i jo mateix (que jo sàpiga ningú més a Europa ho fa) que per la benedicció de Déu i pel nostre enginy, des de fa temps, hem practicat una manera de finalitzar el part en casos en que aquest estigués estacionat sense perjudici per les dones o pels seus infants...*"

Per acabar-ho d'adobar, Mauriçeau estava preparant una publicació en la que explicava la història clínica del cas fallit de Hugh emfatitzant la idea del seu fracàs. L'article acabava dient: "*... Aquesta pobra dona morí amb el seu fill a la panxa vint-i-quatre hores després d'una extrema violència vers ella.*" Aquestes afirmacions, disgustaren profundament els Chamberlen.

Amb el temps, l'afer de Paris es va anar oblidant. El Dr Hugh va recuperar el seu prestigi, de manera que l'any 1673 el rei Carles II el va nomenar metge de la casa reial. L'any 1681, en Hugh és elegit fellow de la Royal Society of London for Improving Natural Knowledge. Aquesta societat era la més prestigiosa del món. Entre els seus membres s'hi compten el físic i químic Robert Boyle, i el matemàtic i físic Isaac Newton.

L'any 1683 moria el pare de Hugh, el Dr. Peter III (Figura 4). El va enterrar el seu fill Hope al cementiri de Woodham Mortimer Hall on li va erigir un monument molt fastuós. Trenta dos anys més tard en Hope Chamberlen venia aquesta casa al gremi dels comerciants del vi.

Ja hem vist que en Hugh tenia la idea de vendre el producte cosa que el seu pare, Peter III no volia fer de

cap manera, tant és així que havia demanat a la seva dona Anna que el guardés en un amagatall al tercer pis de la casa de Woodham Mortimer Hall amb la intenció de mantenir el secret tant de temps com fos possible.

Hugh, però, va persistir en el seu intent de vendre el producte i amb aquesta intenció se'n va anar a Holanda. Allà, un metge, el Dr. Roger Roonhuysen el va comprar. Poc després, el Col·legi Mèdic-Farmacèutic d'Amsterdam va tenir l'exclusiva per distribuir-lo entre els metges holandesos que volien una llicència per exercir en aquell país. A cadascú d'ells se'ls feia prometre que no desvetllarien el secret a més de pagar una quantitat important per adquirir-lo. Curiosament, alguns dels compradors es van trobar que al obrir el paquet, el fòrceps només tenia una cullera. Si això va ser un error, un embolic de Hugh o d'algú del Col·legi Mèdic-Farmacèutic que s'aprofità de l'engany, no s'ha pogut esclarir.

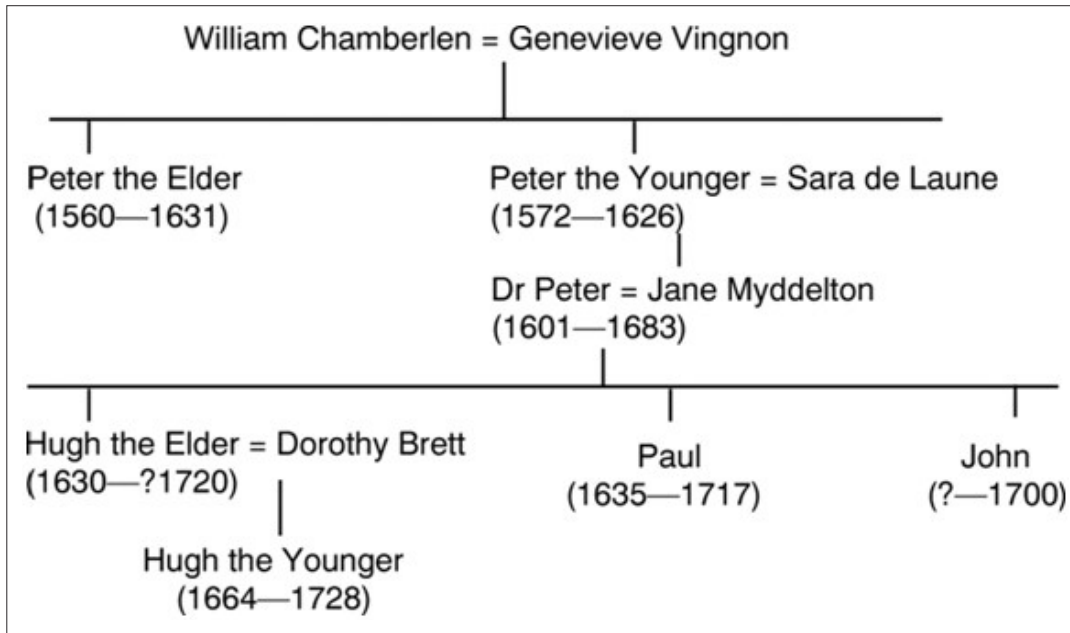
Hugh Chamberlen no va acabar bé. Va embarcar-se en diversos negocis que no van funcionar. No se sap ben bé quan va morir però sí se sap que va ser a Holanda, completament arruïnat.

L'últim membre de la saga Chamberlen, era el fill de Hugh. Es deia Hug (junior), com el seu pare. Va néixer l'any 1664 i va morir el 1728. Igual que els seus avantpassats, havia estudiat medicina i gaudia també de molt prestigi. Entre els seus pacients s'hi comptaven les millors famílies d'Anglaterra, com per exemple el duc de Buckingham amb qui l'unia una gran amistat. Sembla que al final de la seva vida, va decidir acabar amb el secret i ràpidament el fòrceps es va fer d'ús general. L'any 1733 el Dr. Chapman, un cirurgià de la zona d'Essex, va publicà un llibre descrivint l'ús del fòrceps en el moment del part. L'any 1813, una tal Sra. Kemball, mare de la inquilina de Woodham Mortimer Hall, va descobrir l'amagatall tot regirant per les golfes. Hi va trobar una Bíblia, una sèrie d'escrits dels Chamberlen i quatre parells de fòrceps que van ser lliurats a la Societat de Medicina i Cirurgia de Londres (figura 5). Actualment els instruments es troben al Royal College of Obstetricians and Gynaecologists de Londres testimoniant per una banda la inventiva humana i les ganes de descobrir coses noves; i per l'altra posa de manifest l'egocentrisme humà que no deixa progressar la seva societat.

BIBLIOGRAFIA

Dill LV.- The Obstetrical fòrceps. Charles V. Thomas. Springfield. USA. 1953
Hale RW.- Dennen’s fòrceps deliveries (4ª edició). The American College of Obstetrics and Gynecology. Washington DC. 2001.

Hellman LM, Pritchard JA.- Williams Obstetrics (14ª edició). Butterworths. London. 1971.
Queenan JT. The Chamberlens secret. Amazon. Great Britain. 2012.

Taula 1. Arbre genealògic de la família Chamberlen

Fig. 2 – Dr Françoise Mauriceau. Paris

Fig.3 – Peter Chamberlen III (Dr Peter)

Fig.4- Presó de New Gate , Londres.

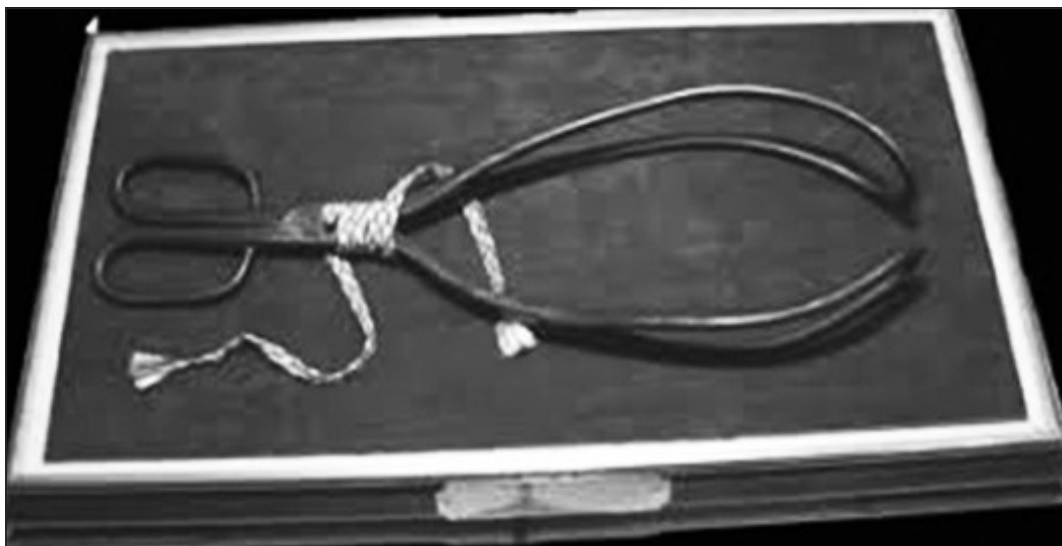

Fig. 5 – Fòrceps dels Chamberlen trobat a les golfes de la casa de WoodhamMortimer Hall.